

۵۹۵. مجازات در آخرت از نوع سوم یعنی تجسم اعمال، یعنی عینیت یافتن خود عمل است. به همین علت، در آخرت ظلم قابل تصور نیست.

۵۹۶. منظور پیامبر ﷺ از ہم نشین ہمیشگی، کردار انسان است که اگر نیک باشد موجب انس انسان می شود.

۵۹۷. بالاترین نعمت بهشت، رسیدن به مقام خشتودی خداست. بهشتیان با خدا هم صحبت اند و به جمله «خدا یا! تو پاک و متزهی» مترنم اند.

۵۹۸. گناهکاران به نگهبانان جهنم رو می آورند تا آن ها برایشان از خداوند تخفیفی بگیرند؛ ولی فرشتگان می گویند مگر پیامبران برای شما دلایل روشنی نیاوردند.

۵۹۹. و شتاب کنید برای رسیدن به آموزش پروردگارتان و بهشتی که وسعت آن، آسمان ها و زمین است و برای متقیان آماده شده است: همان ها که در زمان توانگری و تنگدستی، انفاق می کنند و خشم خود را فرو می برند و از خطای مردم می گذرند و خدا نیکوکاران را دوست دارد و آن ها که وقتی مرتکب عمل زشتی می شوند، یا به خود ستم می کنند، به یاد خدا می افتند و برای گناهان خود طلب آموزش می کنند.

۶۰۰. دوزخیان می گویند: «ای کاش فلان شخص را به عنوان دوست خود انتخاب نمی کردیم. او ما را از یاد خدا بازداشت. آن ها گاهی دیگران را مقصر می شمارند و می گویند: شیطان و بزرگان و سرورانمان سبب گمراهی ما شدند».

۶۰۱. اگر کسی سیگار بکشد و بهداشت را رعایت نکند، به امراض گوناگونی مبتلا می شود و این موضوع محصول طبیعی خود عمل است و انسان ها نمی توانند آن را تغییر دهند، بلکه باید خود را با آن هماهنگ کنند. اگر کسی مرتکب جرمی شود، مطابق با قوانین و مقررات به پرداخت جریمه نقدی یا زندان و... محکوم می شود: پس رابطه از نوع قراردادی است. اگر کسی اهل مطالعه و تحقیق باشد، به طور طبیعی به علم و آگاهی دست می یابد، یعنی رابطه از نوع طبیعی است.

۶۰۲. ناله حسرت دوزخیان بلند می شود و می گویند: دروغ بر ما به خاطر آن کوتاهی هایی که در دنیا کردیم. دوزخیان به نگهبانان جهنم رو می آورند تا آن ها برایشان از خداوند تخفیفی بگیرند؛ ولی فرشتگان می گویند: مگر پیامبران برای شما دلایل روشنی نیاوردند؟ آن ها می گویند: بلی! فرشتگان نیز تقاضای آن ها را نمی پذیرند و درخواستشان را بی جا می دانند.

۶۰۳. در سوره معارج می خوانیم: «و آن ها که امانت ها و عهد خود را رعایت می کنند و آن ها که به راستی ادای شهادت کنند و آن ها که بر نماز مواظبت دارند، آنان در باغ های بهشتی گرمی داشته می شوند».

۶۰۴. آتش شعله ور شده در جان انسان ها در دوزخ حاصل عمل خود انسان هاست (علت). برای همین از درون جان آن ها شعله می کشد (معلول). جهنمیان ناله حسرتشان بلند می شود و می گویند: «ما در دنیا نماز نمی خواندیم و از محرومان دستگیری نمی کردیم».

۶۰۵. آنچه در رابطه قراردادی میان عمل، پاداش و کیفر اهمیت دارد، تناسب میان جرم و کیفر است تا عدالت برقرار شود.

۶۰۶. تمامی گزینه ها به نکات خطایی اشاره کرده اند: به جز گزینه «۳» که حاوی نکته صحیحی درباره تفاوت آخرت و برزخ است.

۶۰۷. فرشتگان برای استقبال به سوی آنان می آیند و به بهشتیان سلام می کنند و می گویند: «خوش آمدید؛ وارد بهشت شوید و برای همیشه در آن زندگی کنید».

۶۰۸. آتش دوزخ حاصل عمل خود انسان هاست و برای همین، از درون جان آن ها شعله می کشد. آیه «إِنَّ الَّذِينَ يَأْكُلُونَ أَمْوَالِ الْيَتَامَىٰ ظُلْمًا إِنَّمَا يَأْكُلُونَ فِي بُطُونِهِمْ نَارًا» مہر تأییدی بر این موضوع است.

۶۰۹. جمله «ما ملامت نکتید، خود را ملامت کنید» از سوی شیطان بیان می شود و دلیل آن این است که انسان با اختیار خودش دعوت شیطان را پذیرفته و در کار شیطان اجباری وجود نداشته است؛ او فقط به سمت گناه فراخوانده است.

۶۱۰. هر عمل یک جنبه ظاهری و یک جنبه باطنی دارد. جنبه ظاهری بعد از عمل از بین می رود؛ اما جنبه باطنی هرگز از بین نمی رود و در روح هر انسانی باقی می ماند به عنوان مثال، کسی که مال یتیمی را به ناحق می خورد، اگر باطن و چهره واقعی او در همین دنیا بر ملا شود، همگان خواهند دید که او در حال خوردن آتش است؛ اما در این دنیا این آتش آشکار نمی شود و در قیامت قابل مشاهده است.

۶۱۱. نامه های این دنیا، صرفاً گزارشی از عمل است که به صورت کلمات و نوشته در آمده است؛ اما نامه عمل انسان به گونه ای است که خود عمل و حقیقت آن را در بردارد. از این رو تمام اعمال انسان در قیامت حاضر می شوند و انسان عین اعمال خود را می بیند. ہم نشینی که هرگز از انسان جدا نمی شود، کردار اوست.

۶۱۲. هر عملی که مادر زندگی دنیوی انجام می دهیم، حقیقت و باطن آن عمل در جهان آخرت به صورت زشت یا زیبا، لذت بخش یا درد آور مجسم می شود و انسان خود را در میان باطن اعمال خود می بیند. تعبیر قرآنی «يَأْكُلُونَ فِي بُطُونِهِمْ نَارًا»، نتیجه خوردن مال یتیم است که در روز قیامت آتش از درون او زبانه می کشد.

۶۱۳. همان ها که در زمان توانگری و تنگدستی، انفاق می کنند و خشم خود را فرو می برند، و آن ها که وقتی مرتکب عمل زشتی می شوند، یا به خود ستم می کنند، به یاد خدا می افتند و برای گناهان خود طلب آموزش می کنند.

۶۱۴. بررسی سایر گزینه ها: ۱ و ۲ به رابطه میان عمل و پاداش و کیفر در دنیا مربوط می شود. ۳ فرشتگان، حقیقت عمل را ثبت می کنند نه گزارش عمل.

۶۱۵. سؤال فرشتگان از دوزخیان این است که «مگر پیامبران برای شما دلایل روشن نیاوردند؟» و پاسخ مثبت دوزخیان بیانگر قبول خطای اختیاری از سوی ایشان است.

۶۱۶. تجسم خود عمل، عالی ترین و کامل ترین رابطه میان عمل و پاداش و کیفر است. آنچه انسان با خود به قیامت می برد، باطن اعمالی است که اکنون قابل مشاهده نیست.

۶۱۷. دوزخیان به نگهبانان جهنم رو می آورند تا آن ها برایشان از خداوند تخفیفی بگیرند؛ ولی فرشتگان می گویند: «مگر پیامبران برای شما دلایل روشنی نیاوردند؟».

۶۱۸. چون بهشتیان سر رسند، درهای بهشت را به روی خود گشوده می بینند و این موضوع نشانگر این است که بهشت از قبل آماده پذیرایی از بهشتیان است. رستگاران می گویند خدای را سپاس که به وعده خود وفا کرد و این جایگاه زیبا را به ما عطا کرد.

۶۱۹. جهنمیان پیش از این (در دنیا) مست و مغرور نعمت بودند و بر گناهان بزرگ اصرار می ورزیدند.

۶۲۰. «إِنَّ الَّذِينَ يَأْكُلُونَ أَمْوَالِ الْيَتَامَىٰ ظُلْمًا»: کسانی که می خورند اموال یتیمان را از روی ظلم، «إِنَّمَا يَأْكُلُونَ فِي بُطُونِهِمْ نَارًا»: جز این نیست که آتش در شکم خود فرو می برند، «وَسَيُصَلُّونَ سَعِيرًا»: و به زودی در آتشی فروزان در آیند».

۶۲۱. رسول خدا ﷺ در ضمن نصیحتی که به یکی از یاران خود می کرد، فرمود: «برای تو ناچار ہم نشینی خواهد بود که هرگز از تو جدا نمی گردد و با تو دفن می شود. آنگاه آن ہم نشین در رستخیز با تو برانگیخته می شود و تو مسئول آن هستی. پس دقت کن، ہم نشینی که انتخاب می کنی، نیک باشد؛ زیرا اگر نیک باشد، مایه انس تو خواهد بود و در غیر این صورت، موجب وحشت تو می شود، آن ہم نشین کردار توست». پاداش و کیفر در روز قیامت جنبه باطنی اعمال است.

۶۲۲. توبه آن ها پذیرفته نیست و این ها کسانی هستند که عذاب دردناکی برایشان فراهم کردیم.

۶۲۳. سوره آل عمران آیات ۱۳۲ تا ۱۳۵: «و شتاب کنید برای رسیدن به آموزش پروردگارتان و بهشتی که وسعت آن، آسمان ها و زمین است و برای متقیان آماده شده است: همان ها که در زمان توانگری و تنگدستی، انفاق می کنند و خشم خود را فرو می برند و از خطای مردم می گذرند و خدا نیکوکاران را دوست دارد و آن ها که وقتی مرتکب عمل زشتی می شوند، یا به خود ستم می کنند، به یاد خدا می افتند و برای گناهان خود طلب آموزش می کنند» سوره معارج آیات ۳۲ تا ۳۵: «و آن ها که امانت ها و عهد خود را رعایت می کنند و آن ها که به راستی ادای شهادت کنند و آن ها که بر نماز مواظبت دارند، آنان در باغ های بهشتی گرمی داشته می شوند» سوره مدثر آیات ۴۰ تا ۴۷: «جهنمیان می گویند: ما در دنیا نماز نمی خواندیم و از محرومان دستگیری نمی کردیم؛ همراه بدکاران غرق در معصیت خدا می شدیم و روز رستخیز را تکذیب می کردیم».

۶۲۴. حدیث «الدُّنْيَا مَزْرَعَةُ الْآخِرَةِ» بیانگر این است که در آخرت نوع سوم رابطه میان عمل و پاداش و کیفر، یعنی صورت حقیقی اعمال نمایان می شود.

دین و زندگی؛ پایه یازدهم

درس اول: هدایت الهی

۱۰۹۹. آیات ﴿وَجَعَلْنَا مِنَ الْمَاءِ كُلَّ شَيْءٍ حَيٍّ﴾ و ﴿اسْتَجِيبُوا لِلَّهِ وَلِلرَّسُولِ إِذَا دَعَاكُمْ...﴾ به ترتیب به حیات مادی و معنوی انسان اشاره دارند. مایه حیات مادی انسان آب و حیات معنوی او اجابت دعوت خدا و رسول اوست.

۱۱۰۰. با توجه به آیه ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اسْتَجِيبُوا لِلَّهِ وَلِلرَّسُولِ إِذَا دَعَاكُمْ لِمَا يُحْيِيكُمْ﴾ حیات روح وابسته به اجابت دعوت خدا و رسول ﷺ است و در این آیه مؤمنان مورد خطاب هستند.

راهنما: گروه‌های کتاب

اگر قبلاً این نکته را خوانده‌اید که هیچ‌وقت خوب بخونین که به دردتون می‌خوره: تو تستای کنکور یکی از قسمتایی که خیلی ازش سؤال می‌ده، گروه‌هایی هستن که درس بهشون اشاره کرده: مثلاً به مطلبی رو به مؤمنان اختصاص داده یا به جای دیگه از مسلمانان صحبت کرده، به وقتایی که انسان‌های زیرک اشاره کرده و به جای دیگه به انسان‌های اهل عقل توجه کرده. خلاصه این مدل گروه‌ها رو هر جای کتاب که دیدین یاد نکته ما بیفتین و خوب بهش توجه کنین؛ چون شاید همون مورد، سؤال کنکور شما باشه.

۱۱۰۱. احتیاج دائمی انسان به داشتن برنامه‌ای که بتواند پاسخگوی نیازهای او باشد و سعادت بشر را تضمین کند، سبب شده است که در طول تاریخ همواره شاهد ارائه برنامه‌های متفاوت و گاه متضاد از جانب مکاتب بشری باشیم.

۱۱۰۲. خداوند هر مخلوقی را متناسب با ویژگی‌هایی که در وجودش قرار داده است، هدایت می‌کند و هدایت خداوند از مسیر دو ویژگی تفکر و اختیار انسان می‌گذرد: یعنی خداوند برنامه هدایت انسان را که دربرگیرنده پاسخ به سؤالات بنیادین بشر است، از طریق پیامبران می‌فرستد.

۱۱۰۳. انسان می‌داند که اگر راه و برنامه درست زندگی را انتخاب نکند، به آن هدف برتری که خداوند در خلقت او قرار داده است نخواهد رسید.

۱۱۰۴. آیات سوره عصر: «قطعاً انسان در خسارت است مگر آنان که ایمان آورده و کارهای نیک انجام داده و یکدیگر را به حق و استقامت سفارش می‌کنند»

راهنما: آیات و احادیث موردی

می‌خواهیم به نکته‌ای رو با هم یاد بگیریم که نتیجه‌ش این میشه که هر وقت به دسته خاصی از آیات رو دیدیم توجهمون بیشتر جلب بشه.

اگر به آیات کنکور دقت کنین بعضی از آیات تو دلشون چند مورد رو پشت سر هم بیان کردن که برای طرح سؤال کنکور خیلی مناسبه. به این دو مثال دقت کنین:

﴿إِلَّا الَّذِينَ آمَنُوا ۚ وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ ۚ وَتَوَاصَوْا بِالْحَقِّ ۚ وَتَوَاصَوْا بِالصَّبْرِ﴾ ﴿مَنْ آمَنَ بِاللَّهِ ۚ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ ۚ وَعَمِلَ صَالِحًا فَلَا خَوْفَ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ﴾

اگر خوب دقت کنین، می‌بینین که این آیات به فرقی با بقیه دارن و اون هم اینه که موردی هستن. در مورد اولی برای کسانی که زبان کار نیستن ۴ مورد اومده و تو دومی برای کسانی که تو آخرت دچار ترس و حزن نیستن ۳ ویژگی بیان کرده.

یادتون باشه که موارد این آیات بسیار سؤال خیزند.

۱۱۰۵. مصراع‌های «از کجا آمده‌ام...» و «به کجا می‌روم...» به ترتیب به «شناخت هدف زندگی» و «درک آینده خویش» اشاره دارد.

۱۱۰۶. احتیاج انسان به داشتن برنامه‌ای که پاسخگوی نیازهایش باشد و سعادت او را تضمین کند سبب شده است که در طول تاریخ همواره شاهد ارائه برنامه‌های متفاوت و گاه متضاد از جانب مکاتب بشری باشیم. آیه ﴿إِنَّ الْخَالِسِينَ الَّذِينَ خُسِرُوا أَنفُسَهُمْ﴾ به کسانی اشاره دارد که هدف حقیقی خود را نشناخته و یا در شناخت آن دچار خطا شده‌اند. اینان عمر خود را از دست داده‌اند و در حقیقت سرمایه وجودی خود را از بین برده‌اند که در آیه فوق به زیانکاران تعبیر شده‌اند.

۱۱۰۷. پاسخ به نیازهای برتر انسان باید کاملاً درست و قابل اعتماد باشد، زیرا هر پاسخ احتمالی و مشکوک نیازمند تجربه و آزمون است: در حالی که عمر محدود آدمی برای چنین تجربه‌ای کافی نیست.

۱۱۰۸. با توجه به اینکه در ادامه آیه فرموده است: ﴿إِلَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ...﴾ زیان و خسارت شامل بخشی از انسان‌ها می‌شود. کسانی که ایمان، عمل صالح و تواضع به حق و صبر ندارند. خداوند برای تأکید در اهمیت آن به عصر سوگند خورده است و در تفاسیر معنای عصر به مطلق «زمان» و «دوران تاریخ بشر» یا بخشی از زمان مانند عصر ظهور اسلام و قیام پیامبر ﷺ یا عصر قیام حضرت مهدی ﷺ آمده است، ولی معنای متناسب‌تر آن همان عصر به معنی زمان و تاریخ بشر است.

۱۱۰۹. «چگونه زیستن» با کشف راه درست زندگی، «چرا زیستن» با شناخت هدف زندگی و «چگونگی تداوم حیات» با درک آینده خویش مرتبط است.

۱۱۱۰. عقل در کنار وحی، پاسخگوی سؤال‌های اساسی انسان است و این آیه در ادامه به مسئله اتمام حجت بر بتدگان اشاره دارد.

۱۱۱۱. بیت مورد بحث که در اندیشه و تحقیق آمده است از این جهت که به عمر اشاره دارد و بیان می‌کند که زندگی تنها یکبار اتفاق می‌افتد، پس مربوط به «کشف راه درست زندگی» است. طبق آیه ﴿وَالْعَصْرِ ۚ إِنَّ الْإِنْسَانَ لَفِي خُسْرٍ﴾ اگر کسی ایمان آورد و عمل صالح انجام دهد، راه درست زندگی را کشف خواهد کرد.

۱۱۱۲. عبارت ﴿اسْتَجِيبُوا لِلَّهِ وَلِلرَّسُولِ إِذَا دَعَاكُمْ لِمَا يُحْيِيكُمْ﴾ بیانگر پذیرش دعوت خدا و رسول است که شیوه صحیح زندگی در دنیا را به انسان نشان می‌دهد: پس آیه، پاسخگوی نیاز کشف راه درست زندگی یا چگونه زیستن است.

راهنما: آیات خطابی

توی به آیه «خطابی»، این مهمه که مخاطب آیه چه گروهی باشه. به‌طور کلی تو این آیات باید به نکات زیر توجه کرد:

۱. گوینده (قائل)

۲. شنونده (مخاطب)

۳. مطلب گفته‌شده (قول)

۴. زمان این گفت و شنود هم گاهی مهمه. (مثلاً قیامت یا برزخ که در پایه دهم بیان شد)

۱۱۱۳. سؤال‌هایی از قبیل چستی هدف انسان و آینده او و راه درست زندگی، دغدغه‌های انسان‌های جست‌وجوگری است که برای خود و فرصت زندگی‌ای که در اختیارشان قرار گرفته ارزش قائل‌اند و نمی‌خواهند این موهبت یگانه و تکرارناپذیر را هدر دهند. این یک دل‌مشغولی و دغدغه مقدس است؛ زیرا نشان‌دهنده بیداری او و هوشیاری انسان و توجه وی به ارزش‌های زندگی و آگاهی از زبانی است که یک زندگی بی‌هدف را تهدید می‌کند.

۱۱۱۴. انسان همچون سایر موجودات زنده، یک دسته نیازهای طبیعی و غریزی مانند نیاز به آب، هوا و... دارد؛ ولی نیازهای اساسی (برتر) برآمده از سرمایه‌های ویژه‌ای است که خداوند به انسان عطا فرموده است.

راهنما: پشت‌پرده اسامی آیات و روایات درس ۷

اگر به این جریان ساده خوب دقت کنیم، همه آیات و احادیث این درس تو خاطرتون می‌مونه. (اسم این آیات و احادیث رو براتون تو گیومه قرار دادیم.) پیامبر ﷺ سه سال بعد از بعثت، مهمان‌هایی دعوت کرد که اون‌ها رو نسبت به وضعشون هوشیار کنه یا «انذار» بده. «و انذر عشیرتک الاقربین» و امام علی ﷺ رو جانشین خودش و «ولی» مردم معرفی کنه و این مسئله رو، هم به مردم و هم به خود امام علی ﷺ یادآوری کنه که «منزلت» تو برای من مثل هارون برای موسی است. «انت متی بمنزلة هارون من موسی» بعدها این سؤال برای مردم ایجاد شد که از کجا معلوم پیامبر ﷺ از سوی خدا این جانشین رو انتخاب کرده که نزول آیه «ولایت» و «لما ولیکم الله و رسوله و الذین آمنوا یقیمون الصلاة و یؤتون الزکاة» در جریان دادن انگشتر توسط امام علی ﷺ قضیه رو برای همه مردم روشن کرد. حالا که به‌نظر می‌رسه ولایت امام علی ﷺ روشن شده، نوبت به سایر ائمه یا «اولی الامر» می‌رسه که در آیه «یا ایها الذین آمنوا اطیعوا الله و اطیعوا الرسول و اولی الامر» بهش اشاره شد و جواب «جابر» هم که نمی‌دونست منظور از «اولی الامر» چه کسانی هستن، داده شد. آخر کار هم پیامبر ﷺ برای اینکه اولاً جانشینی امام علی ﷺ رو با حدیث غدیر «من کنت مولاه فهذا علی مولاه» به فرمان خدا مبنی بر «تبلیغ» جانشینی امام علی ﷺ «یا ایها الرسول بلغ ما انزل الیک من ربک و ان لم تفعل فما بلغت رسالتک» پاسخ داد. ثانیاً تکلیف «عصمت» یا «تطهیر» اهل بیت ﷺ از هرگونه خطایی رو با آیه «لما یرید الله لینهذب عنکم الرجس اهل البیت و یطهرکم تطهیرا» مشخص کرد تا وقتی خواست با حدیث «ثقلین» ائمه تارک فیکم الثقلین کتاب الله و عترتی اهل بیته» مردم رو به سوی اون‌ها دعوت کنه، مردم خیالشون از بابت عصمت ائمه، راحت باشه.

پیام بازدهم

۱۶۸۶. در آیه «یا ایها الذین آمنوا اطیعوا الله و اطیعوا الرسول و اولی الامر» قرآن به این نکته اشاره می‌کنه: خداوند راه‌حل اسلام برای تداوم رسالت و اجرای احکام دین الهی را پیروی مردم از اولی الامر یا امامان می‌داند.

۱۶۸۷. پس از این دعای پیامبر ﷺ آیه تطهیر نازل شد که پیامبر ﷺ تا مدت‌ها هر روز صبح با گذر از درب خانه حضرت فاطمه ﷺ آن را قرائت می‌کرد.

۱۶۸۸. عبارتی که در صورت سؤال آمده را پیامبر ﷺ پیش از بیان عبارت «من کنت مولاه» بیان کردند تا به فرمان آیه تبلیغ عمل کرده باشند.

۱۶۸۹. در سال سوم بعثت، آیه انذار: «و انذر عشیرتک الاقربین»: «و خویشان نزدیکت را انذار کن» بر پیامبر ﷺ نازل شد. پس از بیان اهداف رسالت و درخواست کمک و یاری ایشان، همه مهمانان به‌جز وجود مبارک امام علی ﷺ که در آن زمان یک نوجوان سیزده ساله بود، سکوت کردند.

۱۶۹۰. عبارتی که در گزینه «۲» آورده شده است مربوط به آیه تطهیر است نه حدیث ثقلین.

۱۶۹۱. آیه «لما ولیکم الله و رسوله و الذین آمنوا یقیمون الصلاة و یؤتون الزکاة و هم راکعون» که اشاره به دادن انگشتری به فرد فقیری دارد به‌نوعی مصداق را بیان می‌کند که از چشم کسی پوشیده نماند.

۱۶۹۲. با توجه به عبارت «ما ان تمسکتکم بهما لن تضلوا ابدا» در حدیث ثقلین درمی‌یابیم در صورتی مسلمانان گمراه نمی‌شوند که به قرآن و اهل بیت ﷺ تمسک جویند. در نتیجه، پیامبر گرامی اسلام ﷺ هدایت همیشگی امت اسلامی را در گرو تمسک همیشگی به ثقلین اعلام فرمود. یکی از پیام‌های حدیث ثقلین این است که همان‌طور که قرآن و پیامبر ﷺ از هم جدا نمی‌شوند، قرآن و اهل بیت ﷺ نیز همواره با هم‌اند. در نتیجه برای پاسخ به قسمت دوم سؤال، باید قرآن و پیامبر ﷺ را انتخاب کنیم. پیام دیگر حدیث ثقلین این است که همان‌طور که قرآن همیشگی است، وجود معصوم نیز در کنار آن همیشگی است. در نتیجه برای پاسخ به قسمت سوم سؤال باید بگوییم قرآن همیشگی، ایجاب می‌کند عصمت همیشگی را.

۱۶۹۳. از آنجا که امام ﷺ همه مسئولیت‌های پیامبر اکرم ﷺ جز دریافت و ابلاغ وحی را دارد، بنابراین همان‌طور که پیامبر ﷺ از طرف خدا معرفی و معین می‌شود، تنها خداوند است که می‌تواند فرد شایسته مقام امامت را معرفی کند و به مردم بشناساند. این معرفی توسط قرآن و پیامبر ﷺ صورت می‌گیرد.

۱۶۹۴. حدیث ذکرشده در صورت سؤال، در شأن امام علی ﷺ مطرح شده است که او را برادر، وصی و جانشین پیامبر معرفی می‌نماید. حضرت موسی ﷺ از خدا می‌خواهد که هارون را مشاور، پشتیبان و شریک در امر هدایت مردم قرار دهد و پیامبر ﷺ خطاب به حضرت علی ﷺ در حدیث شریف منزلت می‌فرماید: «انت متی بمنزلة هارون من موسی الا انة لانی بعدی» تو برای من به‌منزله هارون برای موسی هستی جز اینکه پس از من پیامبری نخواهد آمد.»

۱۶۹۵. لازمه جانشینی رسول خدا ﷺ این است که آن فرد هم علم لازم را داشته باشد و هم معصوم باشد که دچار خطا نشود. پیامبر ﷺ در واقعه بوم‌الانذار امام علی ﷺ را به‌عنوان جانشین مطرح نمود.

۱۶۹۶. رسول خدا ﷺ در اواخر عمر خویش به حدیث ثقلین اشاره داشتند و اینکه تمسک به قرآن و اهل بیت، تنها راه نجات انسان است.

۱۶۹۷. عبارت «پس از من پیامبری نخواهد آمد» در این حدیث شریف بیانگر پایان و ختم نبوت است. اینکه پس از اسلام دین جدیدی نخواهد آمد دارای علی است که نخستین آن، «امادگی جامعه بشری برای دریافت برنامه کامل زندگی» است.

۱۶۹۸. آیه اولی الامر و تبلیغ به‌ترتیب پیش از حدیث جابر و غدیر نازل شده است.

۱۶۹۹. پیامبر ﷺ با بیان عبارت «من اولی الناس بالمؤمنین» مردم را متوجه مسئله غدیر نمود.

۱۷۰۰. آیه شریفه «یا ایها الذین آمنوا اطیعوا الله و اطیعوا الرسول و اولی الامر» بیانگر ولایت خداوند، پیامبر ﷺ و ائمه است.

۱۶۸۱. پیامبر ﷺ در حدیث ثقلین: «انی تارک فیکم الثقلین کتاب الله و عترتی اهل بیته ما ان تمسکتکم بهما لن تضلوا ابدا» همانا من دو چیز گرانبها نزد شما می‌گذارم: کتاب خدا (قرآن) و عترتم (اهل بیت) را تا زمانی که به این دو چنگ زبید، هیچ‌گاه گمراه نخواهید شد.» شرط هدایت را ثبات قدم در تمسک به قرآن و اهل بیت ﷺ می‌داند. در نتیجه، جمله «ما ان تمسکتکم بهما لن تضلوا» حاوی پیام نخست است. پیامبر ﷺ در واقعه غدیر مقام ولایت و جانشینی حضرت علی ﷺ پس از خود را به مردم اعلام کرد: «من کنت مولاه فهذا علی مولاه»، در نتیجه «برقراری استمرار حاکمیت»، از حدیث غدیر دریافت می‌شود.

۱۶۸۲. پیامبر ﷺ از سوی خدا مأمور شده که خویشان را انذار فرماید و این مسئله نشان از اهمیت جانشینی دارد که باید از همان ابتدا به آن پرداخته شود.

۱۶۸۳. گسترش مرزهای جغرافیایی، به‌وجود آمدن افکار و اندیشه‌های ضد و نقیض، فرقه‌های متفاوت دینی و رخداد حوادث تازه ایجاب می‌کند که پس از پیامبر ﷺ نیز شخصی به‌عنوان امام از طرف خداوند وجود داشته باشد تا همان‌طور که در حدیث ثقلین پیامبر ﷺ فرمودند، مردم از گمراهی نجات یابند. گزینه‌ای که به «نیاز به امام» اشاره دارد، گزینه «۱» است. مسئولیت اول پیامبر ﷺ پس از ایشان پایان می‌یابد. در نتیجه قلمروهای سه‌گانه رسالت که در گزینه «۴» آمده نادرست است. (رد گزینه ۴)

۱۶۸۴. حضرت فاطمه ﷺ نزد پیامبر ﷺ رفت و در کنار ایشان نشست. پس از وی حضرت علی ﷺ، امام حسن ﷺ و امام حسین ﷺ آمدند. رسول خدا ﷺ آنان را نیز در کنار خود جای داد. آنگاه برای آنان این‌گونه دعا کرد: «خدایا! ای‌تان اهل بیت من‌اند! آنان را از هر پلیدی و ناپاکی حفظ کن»، پس از آن آیه تطهیر از سوی خدا نازل شد.

۱۶۸۵. حدیث ثقلین که به همراهی کتاب خدا و امام اشاره کرده است، پاسخ این سؤال به‌شمار می‌رود.

۱۸۹۴. در حدیث اول به موضوع ولایت و اهمیت آن اشاره شده است و در حدیث «سلسله‌الذهب» امام علیه السلام به دنبال بیان این نکته هستند که توحید در پدیرش ولایت امام علیه السلام تجلی پیدا می‌کند.

۱۸۹۵. حضرت علی علیه السلام می‌فرمایند: «وقتی می‌توانید به عهد خود با قرآن وفادار بمانید که پیمان‌شکنان را تشخیص دهید؛ و آنگاه می‌توانید پیرو قرآن باشید که فراموش‌کنندگان قرآن را بشناسید».

۱۸۹۶. یکی از اقدامات مهم ائمه اطهار علیهم السلام تربیت شاگردان و دانشمندان برجسته و بزرگ بود. آنان شخصیت‌های برجسته‌ای را تربیت نمودند که در علم، ایمان، تقوا و جهاد در راه خدا، برترین انسان‌های زمان خود بودند. ایشان اندیشه‌های اسلام راستین را در جهان گسترش دادند.

۱۸۹۷. برای تحقق حدیث «سلسله‌الذهب» باید از امام اطاعت کرد که در آیه «یا ایها الذین آمنوا...» به آن اشاره شده است. به جهت توالی نام ائمه، این حدیث را «سلسله‌الذهب» می‌خوانند.

۱۸۹۸. مقصود امام رضا علیه السلام از بیان حدیث «سلسله‌الذهب» این بود که توحید تنها یک لفظ و شعار نیست، بلکه باید در زندگی اجتماعی ظاهر شود و تجلی توحید در زندگی اجتماعی با ولایت امام علیه السلام که همان ولایت خداست، میسر می‌گردد.

۱۸۹۹. مقصود امام رضا علیه السلام از بیان حدیث «سلسله‌الذهب» این بود که توحید تنها یک لفظ و شعار نیست، بلکه باید در زندگی اجتماعی ظاهر شود و تجلی توحید در زندگی اجتماعی با ولایت امام علیه السلام که همان ولایت خداست، میسر می‌گردد و با حدیث ثقلین که اشاره به توجه به قرآن و عترت دارد، هم‌مضمون است.

۱۹۰۰. به بیان امام علی علیه السلام در شرایط پس از رحلت پیامبر صلی الله علیه و آله در صورتی می‌توانید راه راستگاری را تشخیص دهید که ابتدا پشت‌کنندگان به صراط مستقیم را شناسایی کنید و وقتی می‌توانید به عهد خود با قرآن وفادار بمانید که پیمان‌شکنان را تشخیص دهید و آنگاه می‌توانید پیرو قرآن باشید که فراموش‌کنندگان قرآن را بشناسید.

۱۹۰۱. حدیث «سلسله‌الذهب» مربوط به حفظ سیره و سخنان پیامبر صلی الله علیه و آله است و معرفی دو کتاب «نهج‌البلاغه» و «صحیفه سجادیه» به مسئله تبیین معارف اسلامی متناسب با نیازهای نو اشاره دارد که مجموعه این موارد با موضوع مرجعیت دینی ارتباط پیدا می‌کند.

راهنما: ولایت معنوی یا ظاهری یا مرجعیت دینی

فکر می‌کنم تا به حال چند تست رو به‌خاطر اشتباه گرفتن این موردای سه‌گانه، غلط زدین: پس این قسمت رو با ما همراهی کنین. بچه‌ها توجه کنین که پیامبر صلی الله علیه و آله یا امام علیه السلام باید به سوالاتی مردم پاسخ بدن و در واقع مرجع مردم (یعنی محل رجوع) باشن. موردایی که از این جنس هستن و به تعلیم، تبیین و تفسیر ارتباط دارن می‌تونن تحت عنوان مرجعیت دینی.

حالا سؤال اینجاست که مگه فقط مسئولیت پیامبر و امام همینه؟؟؟ مثلا اگه اونا قرار باشه عدالت رو برقرار کنن یا با دشمنان مبارزه کنن، پس نیاز به حکومت دارن، پس مسائل مربوط به حکومت رو هم می‌ذاریم تو سبد ولایت ظاهری

آتمقا (لطفا با لهجه غلیظ آذری خوانده شود!) به ولایتی هست که از جنس مسئولیت‌های ناظر به جایگاه حقوقی پیامبر صلی الله علیه و آله یا امام علیه السلام نیست، بلکه به جایگاه حقیقی اون بزرگوار ارتباط داره و اون هم ولایت معنویه؟؟؟ ولایت معنوی، یعنی ارتباط معنوی پیامبر صلی الله علیه و آله یا امام علیه السلام با مردم، یعنی ارتباطی که به مقام عبادی اون‌ها مربوطه نه به حاکم بودن یا نبودنشون. (پس تعجبی نداره که این شأن از پیامبر یا امام علیه السلام تا همین الان هم جاری باشه و تو یاد گرفتن همین نکته هم به کمک شما بیاد.)

۱۹۰۲. مقصود امام علیه السلام از حدیث «کَلِمَةٌ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ حِصَّتِي...» این بود که توحید تنها یک لفظ و شعار نیست، بلکه باید در زندگی اجتماعی ظاهر شود و تجلی توحید در زندگی اجتماعی با ولایت امام علیه السلام که همان ولایت خداست، میسر می‌گردد.

دقت کنید: حدیث «سلسله‌الذهب» مربوط به «حفظ سیره و سخنان پیامبر صلی الله علیه و آله» است که با موضوع مرجعیت دینی ارتباط پیدا می‌کند.

۱۸۸۵. امام سجاد علیه السلام در شرایط سخت بعد از قیام عاشورا با صبر و بردباری و هوشیاری، بار دیگر علاقمندان به اهل بیت علیهم السلام را گردآورد و به تعلیم آنان پرداخت. یاران شاخص رسول خدا صلی الله علیه و آله که پس از رحلت ایشان، گرد امام علی علیه السلام جمع شدند در پایه‌گذاری «فرهنگ اسلامی» نقش برجسته‌ای داشتند. تعلیمات گرانبه‌ای از ائمه اطهار علیهم السلام ذخیره بزرگی از علم و دانش دین برای آیندگان پدید آورد که مجتهدان و دانشمندان در همه زمان‌ها بتوانند از این ذخیره بزرگ استفاده کنند که متناسب با پویایی و روزآمد بودن دین اسلام است.

۱۸۸۶. **بررسی عبارات‌های نادرست:** عبارت «گردآوری کتب اربعه شیعه» تبیین معارف اسلامی متناسب با نیازهای نو/ عبارت «پوشیده‌نماندن حقیقت اسلام برای جویندگان حقیقت» مربوط به تربیت شخصیت‌های اسلامی و در راستای تعلیم دین و مرجعیت دینی ائمه علیهم السلام می‌باشد.

۱۸۸۷. **بررسی عبارات‌های نادرست:** یاران امام علی علیه السلام: صحابه نبی صلی الله علیه و آله از جمله سلمان فارسی، عمار، ابوذر و مقداد و غیرصحابه از جمله اویس قرنی، کمیل بن زیاد، میثم تمار و زشید هجری، عبدالله بن عباس، مالک اشتر و محمدبن ابی‌بکر، یاران امام سجاد علیه السلام: ابوحمزه ثمالی و سعیدبن جبیر، شاگردان سایر ائمه: ابوحنیفه امام مذهب حنفی، محمدبن ادریس امام مذهب شافعی، مالکبن انس پیشوای مذهب مالکی و نیز سفیان ثوری.

نکته: سید رضی از کسانی نبود که مستقیماً از محضر ائمه اطهار علیهم السلام کسب فیض کنند.

۱۸۸۸. امام علی علیه السلام فرمود: «...در آن شرایط، در صورتی می‌توانید راه راستگاری را تشخیص دهید که ابتدا پشت‌کنندگان به صراط مستقیم را شناسایی کنید و وقتی می‌توانید به عهد خود یا قرآن وفادار بمانید که پیمان‌شکنان را تشخیص دهید؛ و آنگاه می‌توانید پیرو قرآن باشید که فراموش‌کنندگان قرآن را بشناسید، پس همه این‌ها را از اهلش طلب کنید».

۱۸۸۹. با گسترش سرزمین‌های اسلامی، سؤال‌های مختلفی در زمینه‌های احکام، اخلاقی، افکار و نظام کشورداری پدید آمد. ائمه اطهار علیهم السلام با تکیه بر علم الهی خود، به دور از انزوا و گوشه‌گیری و با حضور سازنده و فعال، درباره همه این مسائل اظهارنظر می‌کردند و مسلمانان را از معارف خود بهره‌مند می‌ساختند. ثمره این حضور سازنده، فراهم آمدن کتاب‌های بزرگ در حدیث و سیره ائمه اطهار علیهم السلام در کنار سیره پیامبر صلی الله علیه و آله و قرآن کریم است.

۱۸۹۰. امام علی علیه السلام فرمودند: «برای شناسایی پیمان‌شکنان و فراموش‌کنندگان قرآن، به اهل آن رجوع کنید که نظر و حکم آنان بیانگر دانش ایشان است.» آن‌ها همان اهل بیت علیهم السلام هستند که در حدیث ثقلین رابطه‌شان با قرآن، به صورت «لَنْ يَفْتَرِقَا» یعنی جدایی‌ناپذیر مطرح شده است.

۱۸۹۱. امام علی علیه السلام مسلمانان را نسبت به عاقبت رفتارشان بیم داده و فرمودند: «به‌زودی پس از من، زمانی فرامی‌رسد که در آن زمان، چیزی پوشیده‌تر از حق و آشکارتر از باطل و رایج‌تر از دروغ بر خدا و پیامبرش نیست.» این موارد بیانگر بازگشت مسلمانان به رفتارهای دوران جاهلیت است. قرآن کریم در آیه شریفه «...انقلبتم علی أعقابکم» به گذشته‌های خود برمی‌گردد. به همین مطلب یعنی عقب‌گرد جامعه اسلامی اشاره دارد.

۱۸۹۲. با توجه به اینکه بعد از رحلت رسول خدا صلی الله علیه و آله نوشتن سخنان ایشان ممنوع شد، امیرالمؤمنین علیه السلام و حضرت فاطمه علیها السلام به این ممنوعیت توجه نکردند و سخنان پیامبر صلی الله علیه و آله را به فرزندان و یاران خود آموختند، تا این آموخته‌ها را به نسل‌های بعد منتقل کنند. نمونه بارز آن حدیث «سلسله‌الذهب» است. شیوه بیان امام رضا علیه السلام در نقل این حدیث نشان می‌دهد که چگونه احادیث رسول خدا صلی الله علیه و آله، از امامی به امام دیگر منتقل می‌شده است.

۱۸۹۳. حضرت علی علیه السلام فرمودند: «در صورتی می‌توانید راه راستگاری را تشخیص دهید که ابتدا پشت‌کنندگان به صراط مستقیم را شناسایی کنید».

دقت کنید: راه راستگاری همان صراط مستقیم است که در جمله امام علیه السلام به آن اشاره شده است.

۲۲۵۸. حضرت علی (ع) در عهدنامه مالک اشتر به او فرمودند: «در به دست آوردن رضایت عموم مردم سعی کن، چرا که بارضایت عموم مردم، خشم خواص (نزدیکان) به تو آسیبی نمی‌رساند (بی اثر می‌شود) و با خشم عموم مردم، رضایت خواص سودی نمی‌بخشد.»

۲۲۵۹. امام علی (ع) در عهدنامه مالک اشتر به او فرمودند: «دل خویش را نسبت به مردم، مهربان کن و با همه، دوست و مهربان باش، چرا که مردم دو دسته‌اند، دسته‌ای برادر دینی تو و دسته‌ای دیگر در آفرینش همانند تو هستند.»

درس شانزدهم: عزت نفس

۲۲۶۰. عزت از صفاتی است که قرآن کریم بیش از ۹۵ بار خداوند را بدان صفت توصیف کرده است. معصومین بزرگوار این صفت را از ارکان فضائل اخلاقی دانسته‌اند که اگر در وجود ما شکل بگیرد، مانع بسیاری از زشتی‌ها خواهد شد.

۲۲۶۱. یکی از مهم‌ترین قدم‌ها در مسیر کمال، تقویت عزت نفس است. معصومین بزرگوار این صفت را از ارکان فضائل اخلاقی دانسته‌اند که اگر در وجود ما شکل بگیرد، مانع بسیاری از زشتی‌ها خواهد شد.

۲۲۶۲. طبق آیه «مَنْ كَانَ يُرِيدَ الْعِزَّةَ فَلِلَّهِ الْعِزَّةُ جَمِيعًا»، هر کس عزت می‌خواهد (بداند) که هر چه عزت است، از آن خداست. وقتی می‌گوییم خداوند عزیز است معنایش این است که کسی نمی‌تواند او را مغلوب کند و در اراده او نفوذ نماید.

۲۲۶۳. امیرالمؤمنین علی (ع) در وصف انسان‌هایی که عزت خود را در بتدگی خدا یافته‌اند می‌فرماید: «خالق جهان در نظر آن‌ها عظیم است. در نتیجه، غیر خدا در چشم آنان کوچک است.»

۲۲۶۴. امام علی (ع) می‌فرماید: «بهایی برای جان شما جز بهشت نیست، پس خود را به کمتر از آن نغروشید» بنابراین کسی که برای خودش ارزش قائل است و خود را عزیز می‌شمارد خودش را به بهای اندک نمی‌فروشد طبق این آیه شریفه، هر کس عزت می‌خواهد بداند که هر چه عزت است، از آن خداست.

۲۲۶۵. متشأ این فرمایش پیامبر (ص) این است که پیشوایان ما با تکیه بر بتدگی خداوند و پیوند با او توانستند در سخت‌ترین شرایط، عزتمندانه زندگی کنند که جلوه قرآنی آن آیه «مَنْ كَانَ يُرِيدَ الْعِزَّةَ فَلِلَّهِ الْعِزَّةُ جَمِيعًا»، می‌باشد که بیانگر راه دستیابی به عزت و بتدگی خداست.

۲۲۶۶. پیامبر اکرم (ص) هنگامی که در محاصره طاقت‌فرسای مشرکان مکه بود و جز حضرت ابوطالب و حضرت خدیجه و یارانی اندک و فقیر، پشتوانه‌ای نداشت در شرایط سخت، عزتمندانه زندگی کردند و به بزرگان مکه که به او وعده ثروت و قدرت و ریاست بر مکه می‌دادند، فرمود: «اگر اینان خورشید را در دست راستم و ماه را در دست چپم بگذارند، از راه حق دست بر نمی‌دارم.»

۲۲۶۷. نوجوانی و جوانی بهترین زمان برای پاسخ متفی دادن به این تمایلات گاه و بیگاه است. انسانی که در این دوره سنی به سر می‌برد، هنوز به گناه عادت نکرده و خواسته‌های نامشروع در وجود او ریشه‌دار نشده است و به تعبیر پیامبر (ص) چنین کسی به آسمان نزدیک‌تر است.

۲۲۶۸. تمایلات بعد حیوانی در ذات خود بد نیستند، اما نسبت به بعد معنوی و الهی، بسیار ناچیز و پایین‌ترند و قابل مقایسه با آن تمایلات نیستند.

راهنما: یک مفهوم درست، یک برداشت غلط

یکی از بهترین راه‌های طرح سؤال کتک‌ور این است که طراح از به مفهوم درست به برداشت اشتباه رو تو گزینده‌اش بیاره تا شما رو به اشتباه بتدازه. به این مثال‌ها دقت کنین.

۱. مفهوم درست: آخرت برتر از دنیا است.

برداشت غلط: دنیا پست و بی‌ارزش است.

برداشت غلط: نباید به لذت‌ها و زیبایی‌های دنیا توجه کرد.

۲. مفهوم درست: تمایلات عالی برتر از تمایلات دانی است.

برداشت غلط: تمایلات دانی ذاتاً بی‌اهمیت و بی‌ارزش هستن.

برداشت غلط: باید برای رسیدن به تمایلات عالی، تمایلات دانی رو کلاً کنار گذاشت. اگه سوالی اخیر کتک‌ور رو بررسی کنین، می‌بینین که ده‌ها سؤال با همین مضمون طرح شده که شما رو به اشتباه بتدازه (ولی عمراً نمی‌تونه، چون شما خیلی باهوشید).

۲۲۴۴. حضرت علی (ع) در عهدنامه مالک اشتر به ایشان فرمودند: «عده‌ای افراد مورد اطمینان را انتخاب کن تا درباره وضع طبقات محروم تحقیق کنند و به تو گزارش دهند، زیرا این گروه [افراد محروم] بیش از دیگران به عدالت نیاز مندند. در به دست آوردن رضایت عمومی مردم سعی و تلاش کن نه در جلب رضایت خواص؛ که با وجود رضایت عمومی، خشم خواص به تو آسیبی نمی‌رساند.»

۲۲۴۵. در آیه ۱۵۹ سوره آل عمران می‌خوانیم: «فِيْمَا رَحِمَةً مِنَ اللّٰهِ لَنْتَ لَهُمْ وَ لَوْ كُنْتَ قَفْظًا غَلِيظًا لَفَنَقْنَا مِنَ حَوْلِكَ فَاَعَفْتَ عَنْهُمْ وَ اسْتَغْفِرُ لَهُمْ وَ شَاوِرْهُمْ فِي الْاَمْرِ فَاِذَا عَزَمْتَ فَتَوَكَّلْ عَلَى اللّٰهِ اِنَّ اللّٰهَ يَحِبُّ الْمُتَوَكِّلِيْنَ». «به مهر الهی با آنان نرم شدی؛ اگر تندخو و سخت‌دل بودی، از گرد تو پراکنده می‌شدند، پس از آنان در گذر و برای آنان امرزش طلب کن و در این کار با آنان مشورت کن و چون تصمیم گرفتی بر خدا توکل کن که خداوند توکل کنندگان را دوست دارد.»

۲۲۴۶. برقراری حکومت اسلامی، علاوه بر اینکه یک ضرورت اساسی در اجرای احکام اسلامی است، به مؤمنان و منتظران امام مهدی (ع) فرصت می‌دهد که در حد توان، آنچه را برای ظهور لازم است، فراهم نمایند.

۲۲۴۷. مردم ایران با قیام و انقلاب خود، جمهوری اسلامی را بر پا کردند و به قانون اساسی رای دادند و با شرکت دائمی در انتخابات مجلس خبرگان رهبری، ریاست جمهوری و شوراهای شهر و روستا، هم در امور کشور دخالت می‌کنند و هم پایبندی خود را به اصل نظام اسلامی و قانون اساسی نشان می‌دهند.

۲۲۴۸. امام علی (ع) در نامه‌ای به مالک اشتر فرمود: «عده‌ای افراد مورد اطمینان را انتخاب کن تا درباره وضع طبقات محروم تحقیق کنند و به تو گزارش دهند سپس برای رفع مشکلات آن‌ها عمل کن.»

۲۲۴۹. مطابق با عبارت قرآنی «و شاورهم فی الامر فاذا عزمتم فتوکل علی الله» وظیفه پیامبر (ص) پس از مشورت با مردم، عزم و قاطعیت در تصمیم و توکل بر خداوند است.

۲۲۵۰. حضرت علی (ع) در نامه‌ای به مالک اشتر فرمود: «دل خویش را نسبت به مردم، مهربان کن و با همه، دوست و مهربان باش؛ چرا که مردم دو دسته‌اند: دسته‌ای برادر دینی تو و دسته‌ای دیگر در آفرینش همانند تو.»

۲۲۵۱. در ایران، مردم با قیام خود، جمهوری اسلامی را بر پا کردند و از آن جایی که جمهوری اسلامی حکومتی است که براساس قوانین اسلامی تشکیل می‌شود، قانون‌گذاران نمی‌توانند برخلاف دستورات الهی قانون تنظیم کنند.

۲۲۵۲. حضرت علی (ع) در نامه‌ای به مالک اشتر می‌فرماید: «هرگز نیکوکار و بدکار در نظرت یکسان نباشد؛ زیرا در این صورت، نیکوکاران به کار خیر بی‌ رغبت و بدکاران به کار بد تشویق می‌شوند. کسانی را که از دیگران عیب‌جویی می‌کنند، از خود دور کن؛ زیرا در نهایت مردم عیب‌هایی دارند و مدیر جامعه باید بیش از همه در پنهان کردن آن‌ها بکوشد.»

۲۲۵۳. حضرت علی (ع) می‌فرماید: «در قبول و تصدیق سخن چنین شتاب مکن؛ زیرا سخن چنین در لباس نصیحت ظاهر می‌شود، اما خیانت کار است.»

۲۲۵۴. در نظام اسلامی، مردم نقش مؤثری در تعیین سرنوشت خود دارند و نوع حکومت با نظر اکثریت مردم تعیین می‌شود، پس حکومت اسلامی، مردم‌سالاری است. این حکومت از آن جهت که طبق قوانین اسلام عمل می‌نماید یک حکومت اسلامی و دینی است.

۲۲۵۵. امام علی (ع) در عهدنامه مالک اشتر به او فرمودند: «هرگز نیکوکار و بدکار در نظرت یکسان نباشند، زیرا در این صورت، نیکوکاران به کار خیر بی‌ رغبت و بدکاران به کار بد، تشویق می‌شوند.»

۲۲۵۶. حضرت علی (ع) در نامه‌ای به مالک اشتر که او را به فرمانروایی مصر برگزیده بود فرمودند: «دل خویش را نسبت به مردم، مهربان کن و با همه، دوست و مهربان باش؛ چرا که مردم دو دسته‌اند: دسته‌ای برادر دینی تو و دسته‌ای دیگر در آفرینش همانند تو هستند.»

۲۲۵۷. برقراری حکومت اسلامی یک ضرورت اساسی در اجرای احکام اسلامی است و به مؤمنان و منتظران امام مهدی (ع) فرصت می‌دهد که در حد توان، آنچه برای ظهور لازم است را فراهم سازند. حضرت علی (ع) می‌فرماید: «در قبول و تصدیق سخن چنین شتاب مکن؛ زیرا سخن چنین در لباس نصیحت ظاهر می‌شود، اما خیانت کار است.»

۲۹۷۵. خداوند رهنمودهایی را برای هدایت انسان‌ها فرستاده است: «قَدْ جَاءَكُمْ بَصَائِرٌ مِنْ رَبِّكُمْ»: «انسان‌ها مختارند گه بصیرت ورزند و در راه سعادت حرکت کنند» (فَمَنْ أَبْصَرَ فَلْتَنْصِبْهُ): «با چشم دل را ببندند و راه شقاوت را پیش گیرند» (وَمَنْ غَمِيَ فَلْيُغْلِبْهَا)

۲۹۷۶. عبارت «حقیقت عقلی» صحیح نیست؛ بلکه باید «حقیقت وجدانی» باشد. **۲۹۷۷.** اختیار و اراده انسان در طول اراده خداوند و نظام جهانی که او مقدر ساخته، قرار دارد و اراده انسان مؤخر از اراده خداوند است.

۲۹۷۸. آنجا که یک عامل در عامل دیگر اثر می‌گذارد تا اثرش را به معلولی منتقل کند، علل طولی محقق شده و به‌عنوان مثالی برای این نوع رابطه می‌توان عمل نگارش را بیان کرد. آنجا که عوامل گوناگون به‌صورت یک مجموعه همکاری دارند تا یک معلول محقق شود، علل عرضی محقق شده و مثالی موافق با این نوع علل، علل مؤثر در رویش گل است.

۲۹۷۹. گزینه‌های ۱، ۲، ۳ و ۴ به مفهوم اختیار انسان در انتخاب راه اشاره دارند، در حالی که آیه آورده شده در گزینه ۳ در مورد توحید در ربوبیت و عبادت بحث می‌کند.

درس ششم: سنت‌های خداوند در زندگی

۲۹۸۰. قانونمندی و نظام حاکم بر جهان خلقت تجلی تقدیر الهی است، بر این اساس هر چیزی در عالم خلقت مهندسی و قاعده خاص خود را دارد که این قواعد توسط انسان قابل یافتن و بهره‌گیری است. بنابراین پذیرش این قانونمندی موجب حرکت و پویایی انسان و به‌کار گرفتن اراده و اختیار او می‌شود. اگر هیچ‌گونه تقدیر و قانونی بر پدیده‌های جهان حاکم نباشد، جایی برای فعالیت، اراده و اختیار انسان باقی نمی‌ماند.

۲۹۸۱. آشنایی ما با نشانه‌های الهی و نیز بهره‌گرفتن از طبیعت، ثمره (معلول) شناخت قوانین جهان خلقت از طریق علومى مانند فیزیک، شیمی و زیست‌شناسی (علت) است، اما قانونمندی جهان خلقت اختصاص به پدیده‌های طبیعی ندارد و زندگی فردی و اجتماعی انسان‌ها را هم دربرمی‌گیرد که در قرآن کریم از آن‌ها با عنوان «سنت‌های الهی» یاد شده است.

۲۹۸۲. شناخت قوانین حاکم بر زندگی انسان‌ها: ۱ موجب نگرش صحیح ما نسبت به همه حوادث زندگی می‌شود. ۲ دیدگاه ما را نسبت به وقایع و حوادث جهان از دیگران ممتاز می‌سازد. ۳ این شناخت در روابطمان با خدا، با خود، با خلقت و با دیگران تأثیر بسزایی دارد.

۲۹۸۳. «ابتلاء» در لغت به معنای امتحان است و در اصطلاح دینی به معنای قرار دادن فرد در شرایط و موقعیتی است که صفات درونی خود را بروز دهد و درستی یا نادرستی آنچه را که ادعا کرده مشخص سازد. این سنت، عام‌ترین و فراگیرترین قانون خداوند است که ثابت و همیشگی است و شامل همه انسان‌ها در همه دوران‌ها می‌شود.

۲۹۸۴. سنت ابتلاء (آزمایش و امتحان) عام‌ترین و فراگیرترین قانون خداوند است که ثابت و همیشگی است و شامل همه انسان‌ها در همه دوران‌ها می‌شود. آیه شریفه «كُلُّ نَفْسٍ ذَائِقَةُ الْمَوْتِ وَ نَبَلُوْكُمْ بِالْشَّرِّ وَ الْخَيْرِ فِتْنَةً...»: «هر کسی طعم مرگ را می‌چشد؛ و قطعاً ما شما را با خیر و شر می‌آزماییم» به همین سنت الهی اشاره دارد.

۲۹۸۵. بر اساس آیه ۲ سوره مبارکه عنکبوت: «أَحْسِبِ النَّاسَ أَنْ يَتْرُكُوا أَنْ يَقُولُوا آمَنَّا وَ هُمْ لَا يُفْتَنُونَ»: «آیا مردم گمان کردند رها می‌شوند همین که بگویند ایمان آوردیم؛ و آزمایش نمی‌شوند؟» (سنت خاص ابتلاء برای اهل ایمان) موفقیت در هر مرحله از امتحان‌های الهی سبب ورود فرد به مرتبای برتر می‌شود و او را با امتحان‌های جدید تر و بهر و می‌کند.

۲۹۸۶. حدیث شریف امام صادق علیه السلام: «أَمَّا الْمُؤْمِنُ بِمَنْزِلَةِ كَفَّةِ الْمِيزَانِ كُلَّمَا زِيدَ فِي إِيْمَانِهِ زِيدَ فِي بِلَالِهِ وَ آيَةُ شَرِيفَةٍ «أَحْسِبِ النَّاسَ أَنْ يَتْرُكُوا أَنْ يَقُولُوا آمَنَّا...» هر دو بیانگر سنت ابتلاء هستند. دقت کنید آیه شریفه «وَ لَوْ أَنَّ أَهْلَ الْقُرَى آمَنُوا...» در گزینه‌های ۲ و ۴، بیانگر سنت تأثیر اعمال انسان در زندگی اوست. اینکه خداوند راه بازگشت گناهکار را به‌سوی خود باز گذاشته تجلی سنت «سبقت رحمت بر غضب» است.

۲۹۵۸. تعیین اندازه، ویژگی و نقشه پدیده‌ها: تقدیر. تقدیر برخاسته از علم و حکمت الهی است.

۲۹۵۹. انسان‌ها با استفاده از نظام قضا و قدر متفاوتی که آن‌ها را احاطه کرده است، می‌توانند قدرت اختیار خود را بروز دهند.

۲۹۶۰. «جوشش آب در درجه مشخص» و «برخورداری انسان‌ها از قدرت اختیار» از ویژگی‌های آن‌ها و به‌عبارت دیگر تقدیر الهی برای آن‌هاست که اراده انسان در طول اختیار خداوند و تحت اراده او قرار دارد.

۲۹۶۱. با توجه به سخن امام علی علیه السلام که فرمود: «از قضای الهی به قدر الهی پناه می‌برم» فرار از این قضا، امری ممکن است و می‌توان با پناه بردن به دیواری مستحکم از آن جلوگیری کرد. این امر که کاری اختیاری است و به اختیار انسان در پرتو قضا و قدر الهی اشاره دارد با آیه «إِنَّا هَدَيْنَا السَّبِيلَ إِنَّمَا شَاكِرًا وَ إِنَّمَا كُفُورًا» در ارتباط است.

۲۹۶۲. عدم وجود نقص در جهان از ویژگی‌ها و تقدیر آن است. پیاده کردن نقشه‌های جهان بر قضای الهی دلالت دارد: یعنی اجرای حکم و فرمان خداوند. نقشه جهان هیچ نقص و اشتباهی ندارد.

۲۹۶۳. مختار بودن انسان و مایع بودن آب ویژگی این مخلوقات و به‌عبارت دیگر تقدیر آن‌هاست. هیچ‌یک از مخلوقات قادر نیستند که از تقدیر خود تجاوز کنند.

۲۹۶۴. خداوند راه درست و غلط را به انسان نشان داده و وی در چارچوب نظام هستی قادر به انتخاب است. گزینه‌های ۱، ۲، ۳ و ۴ مفاهیم صحیحی را بیان می‌کنند، اما این مفاهیم مستقیماً از آیه داده شده قابل برداشت نیست.

۲۹۶۵. موجودات جهان از آن جهت که با حکم و فرمان و اراده الهی حتمیت می‌یابند مقضی به قضای الهی هستند. پیاده کردن قوانین حاکم بر هستی به وسیله خداست ← مقضی به قضای الهی می‌باشد.

۲۹۶۶. آیاتی که در گزینه‌های ۱، ۲، ۳ و ۴ هستند همگی بیانگر اختیاری بودن ولی آیه «مَنْ جَاءَ بِالْحَسَنَةِ فَلَهُ عَشْرَ أَمْثَالِهَا» بیانگر سنت تفاوت در پاداش و کیفر است.

۲۹۶۷. فروریختن دیوار کج، یک قضای الهی است، این قضا متناسب با تقدیر خاص آن یعنی کجی آن است و حضرت علی علیه السلام در پاسخ آن فرد فرمودند: «از قضای الهی به قدر الهی پناه می‌برم».

۲۹۶۸. اگر انسان تقدیرات و مقدرات الهی را بشناسد، می‌تواند از اختیار خود به‌خوبی بهره‌برد؛ بنابراین توسعه فعالیت‌های اختیاری انسان تابع و معلول معرفت و شناخت نسبت به تقدیر الهی است. قدر و مقدرات از علم و حکمت الهی نشأت می‌گیرد و قضای الهی نیز از حکم و اراده و قدرت خداوند ناشی می‌شود.

۲۹۶۹. رابطه جاذبه موجود میان اشیا، ویژگی و تقدیر آن‌هاست که از حکمت خداوند سرچشمه می‌گیرد.

۲۹۷۰. آیه‌ای که در صورت سؤال آمده، مبین اختیار است. اختیار انسان در طول اراده خداوند است و اختیار یک تقدیر الهی است.

۲۹۷۱. یکی از تقدیرات انسان این است که دارای اختیار باشد. اطمینان از قانون ضرر الهی، همان اطمینان به تقدیر خداوند است که از علم و حکمت الهی سرچشمه می‌گیرد.

دقت کنید: هر جا از «قانونمندی» سؤال شد، به «تقدیر» اشاره دارد.

۲۹۷۲. تعیین نقشه پدیده‌ها با حکمت خداوند و تحقق آن‌ها با اراده اوست که به ترتیب، تقدیر و قضا رقم می‌خورد.

۲۹۷۳. اراده ما و عملی که از ما سر می‌زند، همگی وابسته و در طول اراده خداوند است.

۲۹۷۴. خداوند بر اساس حکمت خود، ویژگی‌ها یعنی تقدیر موجودات را تعیین می‌کند و با اراده خود بر اساس تقدیر هر یک به قضای مشخص حقیقت می‌بخشد. با توجه به سخن امام علی علیه السلام که فرمود: «از قضای الهی به قدر الهی پناه می‌برم» پس هر قضا بر اساس تقدیر مشخصی اتفاق می‌افتد؛ به‌عبارت دیگر، تقدیر تکیه‌گاه قضا است.

۳۳۴۱. یکی از مهم‌ترین عوامل عقب‌ماندگی اقتصادی و فاصله طبقاتی، اشرافی‌گری، تجمل‌گرایی برخی مسئولین و قساد اداری و مالی است که نتایج زیانباری از جمله: ۱. آثار منفی اقتصادی ۲. بی‌اعتمادی عمومی و ۳. رواج تجمل‌گرایی و مصرف‌گرایی در میان مردم را دارد؛ بنابراین بر مسئولین و مدیران کشور واجب است که از این شیوه زندگی اجتناب کنند و یا سوه قرار دادن خود، دیگران را به‌سوی یک اقتصاد سالم دعوت کنند.

۳۳۴۲. رواج مجدد شراب و قمار در حقیقت نوعی بازگشت به گذشته جاهلی است که در قرآن کریم با عبارت «انقلبتم علی اعقابکم» در آیه شریفه «مَا مُحَمَّدٌ إِلَّا رَسُولٌ قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلِهِ الرُّسُلُ أَفَإِنْ مَاتَ أَوْ قُتِلَ انقلبتم علی اعقابکم و مَنْ يَنْقلب علی عقبیه فلن ینظر الله شیئاً»: «و محمد نیست، مگر رسولی که پیش از او رسولان دیگری بودند. پس اگر او بمیرد یا کشته شود، آیا شما به گذشته لو آیین پیشین خود باز می‌گردید؟ و هر کس به گذشته بازگردد به خدا هیچ گزند و زبانی نرساند و خداوند به‌زودی سپاسگزاران را پاداش می‌دهد» آمده است.

دقت کنید: آیه مربوط به حرمت عمل شراب و قمار نیز «یستلوتک عن الخمر و التیسیر قل فیهما اثم کبیر و منافع للناس و اثمهما اکبر من نفعهما»: «از تو درباره شراب و قمار می‌پرسند بگو در آن دو گناهی بزرگ و منفعت‌هایی برای مردم است. اما گناهشان بزرگ‌تر از منفعتشان است» می‌باشد.

۳۳۴۳. خداوند متعال در مورد مقایسه زندگی محکم و استوار در برابر حرکت بر لبه پرتگاه می‌فرماید: «اقمن ائسنتینا علی تقوی من الله و رضوان خیر ام من ائسنتینا علی شفا جرف هار فانهار به فی نار جهنم و الله لا ینهدی القوم الظالمین»: «آیا آن کس که بنیاد [کار] خود را بر پایه تقوای الهی و خشنودی خدا نهاده، بهتر است: یا کسی که بنای خود را بر لبه پرتگاهی در حال سقوط ساخته و با آن در آتش دوزخ فرومی‌افتد؟ و خداوند گروه ستمکاران را هدایت نمی‌کند»
 ۳۳۴۴. در احکام اقتصاد، برای آشنایی با حلال و حرام کسب و کار و تجارت باید با احکام تجارت آشنا شویم تا گرفتار کسب حرام نگردیم. حضرت علی علیه السلام در این باره می‌فرماید: «یا معشر التجار، الفقه ثم المتجرز: ای گروه تاجران و بازرگانان! اول یادگیری مسائل شرعی تجارت، سپس تجارت کردن»
 ۳۳۴۵. دقت کنید که سؤال به رستگاری اشاره کرده است که همان «فلاح» می‌باشد و آیه گزینۀ «۳» با کلیدواژه «افلح: رستگار شد» به آن پرداخته است. مطابق با متن کتاب، برای پاک ماندن جان و دل انسان می‌بایست، علاوه بر توبه به دستورات خداوند عمل نمود.

۳۳۴۶. ارتباط جنسی خارج از چارچوب شرعی یکی از رفتارهای مربوط به دوران جاهلیت اعراب است، بنابراین انجام آن مساوی با بازگشت به جاهلیت است این بازگشت در آیه شریفه «...انقلبتم علی اعقابکم...»: «به گذشته‌هایتان باز گردید» آمده است.

۳۳۴۷. خرید کالاهای وارداتی از کشورهای غیراسلامی چنانچه عامل تقویت قدرت مالی ایشان برای حمله به کشور اسلامی شود، اجتناب از آن واجب است. این مفهوم در آیه شریفه «وَلَنْ یَجْعَلَ اللهُ لِلْکَافِرینَ عَلَى الْمُؤْمِنینَ سَبیلاً»: «و خداوند راهی به نفع کافران به ضرر مؤمنان قرار نخواهد داد» آمده است که به قاعده «نفی سبیل» مشهور است.

۳۳۴۸. تولید فیلم‌های سیمایی و تلویزیونی و مستندهای علمی اگر به نیت اعتلای فرهنگ دینی و اسلامی و تربیت دینی باشد مستحب است و در شرایط ویژه حکم آن واجب کفایی است.

۳۳۴۹. در آیه ۱۰۹ سوره توبه، «اقمن ائسنتینا علی تقوی من الله و رضوان خیر ام من ائسنتینا علی شفا جرف هار فانهار به فی نار جهنم»: «آیا آن کس که بنیاد [کار] خود را بر پایه تقوای الهی و خشنودی خدا نهاده، بهتر است، یا کسی که بنای خود را بر لبه پرتگاهی در حال سقوط ساخته و با آن در آتش دوزخ فرومی‌افتد؟» در خصوص دو دسته از

افراد سخن به میان آمده است. ۱. افرادی که زندگی دینی بر پایه عمل به احکام و دستورات خدا دارند و ۲. افرادی که زندگی غیردینی دارند و نسبت به احکام الهی بی‌توجه‌اند. نتیجه عمل گروه دوم، یعنی سهل‌انگاری در عمل و بی‌توجهی به احکام خداوند، فروفتادن در آتش دوزخ است. با توجه به ابتدای آیه، راه‌هایی از دوزخ، تقوا و توجه به خشنودی خداست.

۳۳۵۰. پیش‌قدم شدن در بازی‌های دسته‌جمعی و ورزشی که برای تقویت رابطه صمیمانه میان افراد انجام می‌شود، پاداش اخروی دارد و اگر به قصد آمادگی بیشتر برای انجام وظایف الهی یا سلامت اخلاقی باشد مستحب است. همچنین اگر ورزش و بازی‌های ورزشی برای دور شدن افراد جامعه از فساد و بی‌بندوباری‌های دنیای کنونی ضرورت یابد، فراهم کردن امکانات آن واجب کفایی است.

۳۳۵۱. در آیه «ام من ائسنتینا علی شفا جرف هار فانهار به فی نار جهنم» سهل‌انگاری در عمل و بی‌توجهی به احکام خداوند و عاقبت آن بیان شده است که این عملکرد آن‌ها مانند کسی است که بنای خود را بر لبه پرتگاهی در حال سقوط ساخته و با آن در آتش دوزخ فرومی‌افتد.
 ۳۳۵۲. استفاده از موسیقی، حلال (بلا اشکال) است. فقط آن نوع موسیقی که مناسب مجالس لهو و لعب است، حرام است.

۳۳۵۳. هر نوع تجارتي که به نفع رژیم صهیونیستی باشد، همچون وارد کردن و ترویج کالاهایی که سرمایه‌داران این رژیم در آن شریک هستند، حرام است.
 ۳۳۵۴. بازی‌ها و ورزش‌ها اگر به قصد آمادگی بیشتر برای انجام وظایف الهی باشد از پاداش اخروی بهره‌مند می‌شوند و اگر ورزش و بازی‌های ورزشی برای دور شدن افراد جامعه از فساد و بی‌بندوباری‌های دنیای کنونی ضرورت یابد، فراهم کردن امکانات آن‌ها واجب کفایی است.

۳۳۵۵. شرط‌بندی در بازی‌ها و ورزش‌های معمولی حرام است. اگر ورزش و بازی‌های ورزشی برای دور شدن افراد جامعه از فساد و بی‌بندوباری باشد، مشمول حکم «واجب کفایی» می‌باشد.

۳۳۵۶. استفاده از موسیقی چه سنتی، چه مدرن حلال و جایز است. تنها موسیقی مناسب بی‌بندوباری و شهوت و مربوط به مجالس لهو و لعب حرام است. افرادی که برای برقراری روابط صمیمانه میان خویشان و... و ارتقای سلامت اخلاقی افراد خانواده در بازی‌های ورزشی و... پیش‌قدم می‌شوند از پاداش اخروی بهره‌مند خواهند شد.

۳۳۵۷. هر جا نام قمار یا شرط‌بندی به میان بیاید حکم شرعی آن قطعاً حرام خواهد بود. چه بازی و ورزش معمولی باشد چه غیر معمولی!

۳۳۵۸. شرط‌بندی در بازی‌ها و ورزش‌های معمولی حرام است. اگر ورزش و بازی‌های ورزشی برای دور شدن افراد جامعه از فساد و بی‌بندوباری باشد مشمول حکم واجب کفایی می‌باشد.

درس دهم: پایه‌های استوار

۳۳۵۹. از جمله برنامه‌های یک انسان مسلمان، مشارکت و تلاش او در ایجاد جمع‌های بر اساس معیارهای اسلامی است. از این‌رو، لازم است ابتدا معیارهای یک تمدن اسلامی را که قرآن کریم (قرآنی) و پیشوایان (روایی) به ما معرفی کرده‌اند، بشناسیم و سپس برای تحقق هر چه بیشتر آن‌ها در جامعه، برنامه‌ریزی و تلاش کنیم.

۳۳۶۰. اولین ایمان‌آوردگان به اسلام حضرت خدیجه رضی الله عنها و حضرت علی رضی الله عنه بودند. کمتر از نیم‌قرن، پس از آغاز دعوت، نام این پیام‌آور سرزمین‌های اطراف مکه را درنوردید، قلب‌ها را تسخیر خود کرد.

۳۳۶۱. گذر از عصر جاهلیت به عصر اسلام نیازمند تغییر در نگرش انسان‌ها و تحولی بنیادین در شیوه زندگی فردی و اجتماعی مردم بود. بر این اساس پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله برانگیخته شد تا جامعه‌ای بنا نهد که در آن، به جای حکومت طاغوت، ولایت الهی حاکمیت داشته باشد و نظام اجتماعی بر پایه قوانین و دستورات الهی استوار گردد. آیه شریفه «یا ایها الذین آمنوا اطیعوا الله و اطیعوا الرسول و اولی الامر منکم» مبین همین مفهوم است.

۳۶۲۵. از موارد تحکیم پایه‌های جامعه استحکام بخشیدن به نظام اسلامی است استحکام پایه‌های اقتصادی و تلاش برای کاهش فقر توسعه عدالت در همه ابعاد تقویت اتحاد ملی و انسجام اسلامی و عمل به وظیفه مقدس امر به معروف و نهی از منکر از مهم‌ترین عوامل استحکام نظام اسلامی است. خداوند در آیه «وَلْتَكُنْ مِنْكُمْ أُمَّةٌ يَدْعُونَ إِلَى الْخَيْرِ وَيَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَأُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ» سرانجام عاملان آن را رستگار و فلاح دانسته است.

۳۶۲۶. آیه «وَلَقَدْ كَتَبْنَا فِي الزَّبُورِ مِنْ بَعْدِ الذِّكْرِ أَنَّ الْأَرْضَ يَرْثُهَا عِبَادِيَ الصَّالِحُونَ» بندگان صالح و نیکوکار را وارثان زمین می‌داند. امام خمینی ره در سخنان خود درباره اصل و اساس سیاست ما با بیگانگان فرمود: «ما چه بخواهیم چه نخواهیم صهیونیست‌ها و آمریکا و شوروی در تعقیبمان خواهند بود تا هویت دینی و شرافت مکتبی‌مان را لکه‌دار نمایند»

۳۶۲۷. برای مبارزه با ستمگران و تقویت فرهنگ جهاد و شهادت و صبر باید با اقتدا به امام خمینی ره عزت و کرامت ذاتی انسان‌های را به آن‌ها یادآوری کنیم و روحیه خودباختگی و ترس را از ملت‌ها بزدایم و آن‌ها را به سوی استقامت و مبارزه‌ای معقول و عزتمند هدایت کنیم. باید هوشیار باشیم که همواره گروهی از اهل باطل هستند که نه تنها زیر بار حق نمی‌روند بلکه سد راه حق‌جویی می‌شوند؛ زیرا گسترش عدالت متافع آن‌ها را تهدید می‌کند.

۳۶۲۸. استحکام و اقتدار نظام حکومتی یک کشور مهم‌ترین عامل برای حضور کارآمد در میان افکار عمومی جهان است یک کشور ضعیف به‌طور طبیعی منزوی می‌شود و همراه و همدلی در دنیا نمی‌یابد. استحکام پایه‌های اقتصادی و تلاش برای کاهش فقر توسعه عدالت در همه ابعاد تقویت اتحاد ملی و انسجام اسلامی و عمل به وظیفه مقدس امر به معروف و نهی از منکر از مهم‌ترین عوامل استحکام نظام اسلامی است.

۳۶۲۹. پیشرفت علمی پایه‌های استقلال یک ملت را تقویت می‌کند و مانع تسلط بیگانگان می‌شود هر یک از ما باید بکوشیم با همت بلند و پشتکار فراوان استعدادهای خود را به کار گیریم و به مرتبه‌ای از قدرت علمی برسیم که توجه دیگر ملت‌ها را به سوی خود جلب کنیم. کشوری که مردم آن از علم بی‌بهره باشند هرگز به حقوق خود دست نخواهد یافت. نمی‌شود علم را از دیگران گدایی کرد علم درون جوش و درون‌زاست باید استعدادهای یک ملت به کار افتد تا یک ملت به معنای حقیقی کلمه عالم بشود.

۳۶۳۰. دو تجربه برجیدن نظام استبدادی و پیروزی در دفاع مقدس هم اعتقاد مردم دیگر کشورها را به تأثیر ایمان به غیب در پیروزی و اثرات سازنده حکومت مبتنی بر دین اسلام را افزایش داد و هم آنان را نسبت به قدرت‌های استبدادی حاکم بر جهان آگاه کرد و برای رسیدن به معنویت و عدالت مشتاق‌تر و تشنه‌تر ساخت. وقتی حضرت ابراهیم علیه السلام و حضرت اسماعیل علیهما السلام پایه‌های خانه کعبه را بالا بردند نه تنها برای خود دعا کردند بلکه از خداوند خواستند در زبانه و نوادگانی به آنان عطا کند که ادامه‌دهنده راه توحید باشند.

۳۶۳۱. برای حرکت به سمت تمدن متعالی اسلام باید بکوشیم جامعه خود را به شاخص‌های تمدن متعالی اسلام نزدیک کنیم و در آن صورت است که می‌توانیم به جامعه‌ای آسوده و نمونه برای دیگران تبدیل شویم از این رو باید با تحکیم پایه‌های جامعه، خود را مصداق این کلام خداوند قرار دهیم که «كَذَلِكَ جَعَلْنَاكُمْ أُمَّةً وَسَطًا لِتَكُونُوا شُهَدَاءَ عَلَى النَّاسِ وَيَكُونَ الرَّسُولُ عَلَيْكُمْ شَهِيدًا» برای معرفی تمدن متعالی اسلام در جهان و علاقتند به ساختن مردم به افکار و اندیشه‌های اسلامی به کلون و مرکزی نیاز است که محل تولید فکر و اندیشه و تبلیغ فرهنگ متعالی اسلام در جهان باشد.

۳۶۳۲. پیشرفت علمی پایه‌های استقلال یک ملت را تقویت می‌کند و مانع تسلط بیگانگان می‌شود هر یک از ما باید بکوشیم با همت بلند و پشتکار فراوان استعدادهای خود را به کار گیریم و به مرتبه‌ای از قدرت علمی برسیم که توجه دیگر ملت‌ها را به سوی خود جلب کنیم.

۳۶۳۳. ملتی که به توانایی خود ایمان و باور دارد و عبارت «ما می‌توانیم» را نه صرفاً در لفظ بلکه در عمل بیان می‌کند قله‌های افتخار را به سرعت فتح خواهد کرد.

۳۶۳۴. عبارت «يَدْعُونَ إِلَى الْخَيْرِ» بیانگر دعوت دیگران به خیر و نیکی یا همراه کردن سایر افراد جامعه با خود است. «يَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ» به امر به معروف و نهی از منکر اشاره دارد که از مهم‌ترین عوامل استحکام نظام اسلامی است.

۳۶۳۵. آیه‌ای که در صورت سؤال آمده بیانگر «ترسیم چهره عقلانی و منطقی دین اسلام است» خداوند در این آیه خطاب به پیامبر ص می‌فرماید: «أَدْعُ إِلَى سَبِيلِ رَبِّكَ»: «دعوت کن به راه پروردگارت» که این قسمت از آیه به دریافت و ابلاغ وحی توسط ایشان اشاره دارد.

۳۶۳۶. اگر بتیان خانواده بسست شود فساد گسترش می‌یابد و نسل‌هایی که از قدرت روحی کافی برخوردار نیستند مسئولیت‌های اجتماعی را بر عهده می‌گیرند. و پیام آیه «وَاللَّهُ جَعَلَ لَكُمْ مِنْ أَنْفُسِكُمْ أَزْوَاجًا...» راهکار مناسبی برای جلوگیری از این معضل می‌باشد.

۳۶۳۷. دین اسلام یک دین منطقی و استدلالی است و هر آموزه و حکم آن بر اساس حکمت الهی تنظیم شده است. چنین دینی را نمی‌توان با تعصب‌های جاهلانه یا با روش‌های فریب‌کارانه تبلیغ کرد و نظر مردم را به سوی آن جلب نمود. در آیه «أَدْعُ إِلَى سَبِيلِ رَبِّكَ بِالْحُكْمِ وَالْمَوْعِظَةِ الْحَسَنَةِ...» روش‌های صحیح دعوت بیان گردیده است. پیام اسلام، پیامی منطبق بر فطرت انسان است.

۳۶۳۸. دو تجربه موفق ایرانیان مسلمان که بار اصلی بر شانه‌های محکم نوجوانان و جوانانی بود که پدران و مادران امروز ما هستند: یکی برجیدن نظام استبدادی وابسته به بیگانه و بر پا ساختن نظامی متکی بر آرای مردم و قوانین اسلام و دیگری پیروزی در دفاع مقدس؛ این دو تجربه هم اعتقاد مردم دیگر کشورها را به تأثیر ایمان به غیب در پیروزی و اثرات سازنده حکومت مبتنی بر دین اسلام افزایش داد و هم آنان را نسبت به قدرت‌های استبدادی حاکم بر جهان آگاه‌تر کرد و برای رسیدن به معنویت و عدالت مشتاق‌تر و تشنه‌تر ساخت و این ارزش‌ها را به خواست عمومی بسیاری از ملت‌ها تبدیل کرد. یکی از برنامه‌های احیاء تمدن اسلامی در حوزه سوم یعنی تحکیم پایه‌های جامعه خود، تلاش برای پیشگام شدن در علم و فناوری است. پیشرفت علمی، پایه‌های استقلال یک ملت را تقویت می‌کند و مانع تسلط بیگانگان می‌شود.

برنامه دیگر تمدن اسلامی در این حوزه، تقویت عزت نفس عمومی است. ملتی که به توانایی خود ایمان دارد و عبارت «ما می‌توانیم» نه صرفاً در لفظ، بلکه در «عمل» بیان می‌کند، قله‌های افتخار را به سرعت فتح خواهد کرد. ایمان و باور به اینکه «ما می‌توانیم» زنده‌کننده تمدن اسلامی و نیروی محرکه‌ای برای پیمودن راه و گذر از گردنه‌های سخت است. برنامه مهم ما در حوزه چهارم یعنی حضور مؤثر و فعال در جامعه جهانی، ترسیم چهره منطقی و عقلانی دین اسلام است. میان یک پیام و روش تبلیغ آن باید تناسب منطقی و معقول برقرار باشد. حق را نمی‌توان با روش‌های نادرست به دیگران رساند. دین اسلام یک دین منطقی و استدلالی است و هر آموزه و حکم آن بر اساس حکمت الهی تنظیم شده است چنین دینی را نمی‌توان با تعصب‌های جاهلانه یا با روش‌های فریبکارانه تبلیغ کرد.

۳۶۳۹. تقویت ایمان و اراده، دومین برنامه در حوزه اول یعنی برنامه‌ریزی فردی است. مشارکت در این اقدام بزرگ نیازمند اعتقاد راسخ به دین، عزت نفس، توکل و اعتماد به خداوند، شجاعت، پایداری و اراده قوی است. قرآن کریم در این زمینه می‌فرماید: «اسْتَعِينُوا بِاللَّهِ وَاصْبِرُوا إِنَّ الْأَرْضَ لِلَّهِ يُورِثُهَا مَنْ يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ وَالْعَاقِبَةُ لِلْمُتَّقِينَ». «از خدا یاری بجوید و استقامت کنید که زمین متعلق به خداست و آن را به هر کس از بندگان خواهد، می‌دهد و سرانجام [آنیک] از آن تقوایندگان است.» حوزه سوم برنامه‌ریزی برای احیاء تمدن اسلامی، تحکیم پایه‌های جامعه خود است. حرکت به سوی تمدن متعالی اسلام، با انجام دسته‌ای از اقدامات فردی یا گروهی پراکنده امکان‌پذیر نیست، بلکه نیازمند جامعه‌ای

۳۶۶۰. تشکیل گروه‌های مطالعاتی خودجوش و... مصداقی از همراه کردن دیگران با خود در حوزه سوم یعنی تحکیم پایه های جامعه خویش است. دقت کنید که «تأکید بر محتوای عقلانی این» مربوط به حوزه چهارم و جهانی است. آیه شریفه «وَلْتَكُنْ مِنْكُمْ أُمَّةٌ يَدْعُونَ إِلَى الْخَيْرِ...»: «و باید از میان شما گروهی باشند که به خوبی دعوت کنند» بیان گر همین تشکیل گروه‌ها و همراه کردن دیگران با خویش در حوزه سوم برنامه ریزی است.

۳۶۶۱. اولین روش گفتوگو با مردم دانش استوار «بالحکمة» و دومین روش بر اساس آیه، اندرز نیکو «الموعظة الحسنة» است که تأکید بر محتوای عقلانی و خردمندانه دین است. (میان پیام و روش تبلیغ آن باید تناسب منطقی و معقول برقرار باشد.)

۳۶۶۲. استعانت از خداوند و استمرار شکیبائی در حقیقت همان لزوم تقویت ایمان و اراده در تک تک افراد جامعه است پس مربوط به حوزه تقویت توانایی های فردی است. در انتهای این آیه خداوند متعال، عاقبت و فرجام را از آن پرهیزکاران می داند: «وَالْعَاقِبَةُ لِلْمُتَّقِينَ»: «و فرجام، از آن (به سود) پرهیزکاران است».

۳۶۶۳. «استعینوا بالله وأصبروا» همان تقویت ایمان و اراده است که در حوزه فردی تعریف می شود. دقت کنید که «أَدْعَ إِلَى سَبِيلِ رَبِّكَ» در حوزه جهانی (حوزه چهارم) و برای ابلاغ پیام عقلانی و خردمندانه اسلام است. ۳۶۶۴. نیک فرجامی، در حقیقت از عبارت «وَالْعَاقِبَةُ لِلْمُتَّقِينَ» در انتهای آیه شریفه «استعینوا بالله وأصبروا...» گرفته شده است.

۳۶۶۵. جمله «پیام اسلام، پیامی مطابق با فطرت انسان هاست»، بیانگر وظیفه تلاش برای حضور مؤثر و فعال در جامعه جهانی است و آیه شریفه «أَدْعَ إِلَى سَبِيلِ رَبِّكَ بِالْحِكْمَةِ وَ الْمَوْعِظَةِ الْحَسَنَةِ...» بیانگر محتوای عقلانی و خردمندانه دین است. (میان پیام و روش تبلیغ آن باید تناسب منطقی و معقول برقرار باشد.)

۳۶۶۶. عبارت «أُمَّةٌ وَسَطًا» به معنای میانه‌رو و متعادل بودن جامعه اسلامی برای احراز شایستگی «شهادة على الناس» یعنی مقام «الگو و اسوه بودن» جامعه اسلامی برای سایر جوامع است.

۳۶۶۷. این آیه مربوط به تقویت توانایی های فردی در حوزه نخست است. یعنی هر یک از مسلمانان باید اعتقاد راسخ به دین داشته و از عزت نفس و عزم و اراده قوی بهره‌مند باشند.

۳۶۶۸. پیام اسلام، مطابق با فطرت انسان هاست. تأکید بر عقلانی بودن دین، از آیه «أَدْعَ إِلَى سَبِيلِ رَبِّكَ بِالْحِكْمَةِ وَ الْمَوْعِظَةِ الْحَسَنَةِ...» مفهوم می گردد. ۳۶۶۹. امام خمینی می فرماید: «به یقین، بیگانگان و دشمنان ما

مرزی جز عدول از همه هویت‌ها و ارزش های معنوی و الهی مان نمی شناسند». ۳۶۷۰. این آیه شریفه در مورد ترسیم چهره عقلانی و منطقی دینی اسلام در حوزه چهارم یعنی حضور مؤثر و فعال در جامعه جهانی است. از این آیه برداشت می شود که ما حق نداریم پیام حق را از روش های نادرست برسانیم؛ بلکه باید با «الحکمة و الموعظة الحسنة و جادلهم بالتي هي أحسن»: «دانش استوار و پند نیکو و بحث به بهترین روش ممکن» آن را انجام دهیم».

۳۶۷۱. این آیه شریفه ناظر بر این است که اگر جامعه اسلامی در خط اعتدال و میانه‌روی حرکت کند می تواند الگوی سایر جوامع باشد و شخص پیامبر اکرم نیز الگو و گواه مسلمانان است. در این آیه هیچ اشاره ای به تضمین الهی برای پیروزی در جهان در پرتو پذیرش ولایت الهی مطرح نشده است.

۳۶۷۲. تأکید بر عقلانی بودن دین از آیه «أَدْعَ إِلَى سَبِيلِ رَبِّكَ بِالْحِكْمَةِ وَ الْمَوْعِظَةِ الْحَسَنَةِ...» به دست می آید.

۳۶۷۳. عبارت «أُمَّةٌ يَدْعُونَ وَسَطًا»، امت میانه‌رو در این آیه بیانگر اعتدال و دوری از افراط (زیاده‌روی) و تفریط است و عبارت «يَكُونُ الرَّسُولُ عَلَيْكُمْ شَهِيدًا» بیانگر اسوه بودن رسول خدا بر تمام ملت‌ها و الگوگیری از ایشان است.

۳۶۷۴. آنچه مورد نظر سؤال است، اقدامات مربوط به حوزه تحکیم پایداری جامعه خود است، که عبارت‌اند از: ۱. شناسایی ضعف‌ها و کمبودها و تلاش در جهت اصلاح آن‌ها ۲. همراه کردن سایر افراد جامعه با خود ۳. تلاش برای پیشگام شدن در علم و فناوری ۴. استحکام بخشیدن به نظام اسلامی ۵. تقویت عزت نفس عمومی

۳۶۷۵. از آن جایی که در آیه «قُلْ إِنَّمَا أَعِظُكُمْ بِوَاحِدَةٍ أَنْ تَقُومُوا لِلَّهِ مَشْفِيًّا وَ قَرَادِي...» به قیام فردی و دسته‌جمعی برای خدا اشاره شده است، بنابراین به «همراه ساختن سایر افراد جامعه با خود» اشاره می کند.